

Årets gang og planer for fremtiden

Thomas Bloch Ravn

2020 har indtil skrivende stund i begyndelsen af oktober været et umanerligt hårdt år for Den Gamle By, og fremtiden synes stadig usikker. Men der er også lyspunkter. Først gav regnskabet for 2019 et underskud, der gjorde ondt. Dernæst lagde coronakrisen Den Gamle By øde og fjernede en stor del af den publikumsindtægt, som museet er så afhængig af. Så kom der hjælpepakker og opbakning fra mange sider, men på trods heraf bliver der utvivlsomt tale om en alvorlig økonomisk bet, hvis omfang vi endnu ikke helt kender. Ikke mindst fordi en anden bølge af epidemien truer med et nyt tilbageslag. Under krisen har Den Gamle By imidlertid også oplevet enestående støtte fra mange sider, og det er lykkedes at komme videre med vigtige udviklingsprojekter. Det giver os håb om, at Den Gamle By trods alt nok skal komme igennem krisen – på en eller anden måde.

2019 gav første underskud i mange år

Året begyndte med et underskud. I mange år har Den Gamle Bys regnskab balanceret omkring nul, endda oftere med overskud end underskud. Men det skulle ændre sig med 2019-regnskabet, som gav et minus på godt 3 mio. kr. Se nærmere herom i afsnittet Tal og fakta side 85.

Forklaringen er, at sommerens besøgstal i 2019 var markant under budget. Dertil kommer, at andelen af børn og unge var væsent-

De gamle stuer i Den Gamle Bys nye restaurant Gæstgivergården er i skønvirkestil fra omkring 1900.

ligt højere end tidligere. Fra et politisk og samfundsmæssigt synspunkt er det naturligvis glædeligt, men da børn og unge under 18 år ikke betaler entré, har det en negativ effekt på Den Gamle Bys økonomi.

Besøgstallet for 2019 udgjorde 523.173 gæster, hvilket er 23.312 færre end året før. Alligevel var årets besøgstal højt nok til, at Den Gamle By for fjerde år i træk var Danmarks bedst besøgte kulturhistoriske museum, ligesom det er fjerde år i træk, at museets besøgstal lå over den halve million.

Mandage i Møllesalen

Årets første tre måneder har altid været den tid, hvor færrest besøger museet. Mange forbinder især Den Gamle By med noget udenørs, så hvad var mere oplagt end at lave særlige indendørs tilbud i den stille periode?

Gæster blev inviteret bag facaden, og museets eksperter fik mulighed for at fremvise genstande og fortælle om lige netop det emne, de brænder mest for.

Der var plads til 34 deltagere per gang, men allerede inden første indlæg 6. januar med titlen "Julen varer lige til påske" var mange af mandagene fuldt booket. Indlæggene blev derfor dubleret og gentaget senere samme dag, så flere fik muligheden.

Det var populært at komme bag facaden og høre om alt fra brugen af kvinder i reklamer over spejderbevægelsen til Genforeningen. Over 50 stod på ventelisten til indlægget om Genforeningen til trods for en dublering af arrangementet. På grund af corona blev de tre sidste oplæg aflyst, men knap 700 gæster fik lov til i et lidt eksklusivt forum at høre museets eksperter folde sig ud. Det foregik i Møllesalen i komplekset Aarhus Mølle, som frem til midten af 1920'erne lå, hvor Mølleparken i Aarhus ligger i dag.

Sønderjysk i Den Gamle By

Næste initiativ i det nye år var åbningen af den store udstilling om genforeningen på Dansk Plakatumuseum, der som bekendt er en del af Den Gamle By. Plakatumuseet er ofte afsæt for markering af markante jubilæer. Sidste år var det 800-året for Dannebrog og 30-året for Murens fald, og i 2020 var det naturligvis 100-året for Genforeningen, der var i fokus.

Den 10. februar 2020 åbnede udstillingen "Grænsen er nået. Af-

Juleinspektør Anna Wowk Vestergaard fortæller her om dørpynten hos Per og hans mor i Huset i Havnegade. Dørpynten falder gerne ned fra sit søm, hvis døren smækker, ganske som Per husker det fra 1974. Annas fortælling om jul var den første i rækken af Mandage i Møllesalen.

stemningsplakater fra grænselandet 1920” med fokus på de plakater, som blev udført i forbindelse med grænsedragningen i Slesvig. Plakatismuseet forsøgte at opdrive så mange plakater som muligt på området, og resultatet blev 33 dansksindede plakater og 16 tysksindede.

Åbningen blev forestået af kulturminister Joy Mogensen og redaktør Siegfried Matlok i fællesskab.

For at sætte materialet i perspektiv blev der også medtaget 27 plakater fra andre grænsedragninger i Europa efter Første Verdenskrig. Plakaterne stammede fra Tyskland, Østrig, Polen, Ungarn og Jugoslavien. Disse plakater er markant mere blodige og voldsomme i deres virkemidler.

For alle plakaterne gjaldt det, at de var voldsomt ekspressive og i høj grad spillede på følelserne for at påvirke den befolkning, som skulle stemme, og det er tydeligt, at der stod meget på spil.

I tilknytning til plakatudstillingen er der udgivet en bog med talrige illustrationer og en grundig analyse af de enkelte plakater. Bogen blev udgivet i et samarbejde mellem Gads Forlag og Dansk Plakatumuseum i Den Gamle By.

Med afsæt i Plakatumuseets udstilling blev der sendt vandreud-

stillinger med afstemningsplakaterne ud i hele landet, fortrinsvis til biblioteker. Genforeningen blev markeret over hele landet. Også i Den Gamle By, der modtog et tilskud på 400.000 kr til formålet fra Slots- og Kulturstyrelsen under Kulturministeriet.

Midt i Den Gamle Bys lille lystanlæg, der ligger lige over for det sønderjyske konditori Café Bonnich, blev der i juni rejst en genforeningssten, som museets håndværkere har fremstillet som en kopi af en sten, der fortsat står i Faaborg. Stenen blev afsløret dagen før 15. juni, som er den dag, hvor Sønderjylland kom under dansk suverænitæt.

På konditoriet Café Bonnich kunne man i årets begyndelse smage den sønderjyske fastelavnsbolle Hedewiche, som også har været forhandlet på Bonnichs konditori, da det lå i Aabenraa.

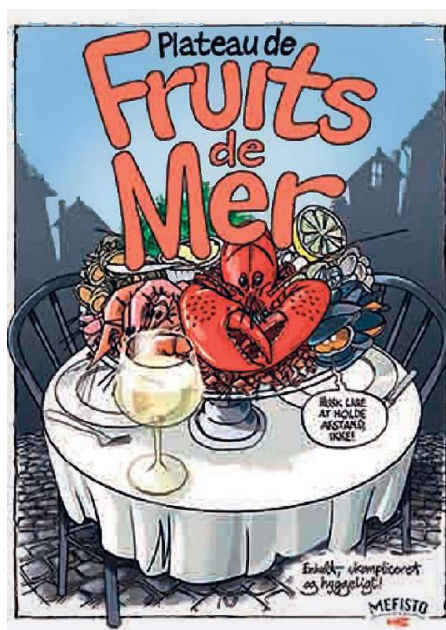
Resten af året var der planlagt en hel række arrangementer med Genforeningen som tema. En del måtte aflyses, fordi Den Gamle By var lukket, andre blev nedskaleret på grund af coronakrisen. Det sidste gjaldt arrangementet "Sigurd fortæller om genforeningen" med entertaineren Sigurd Barrett 26. september, og det gjaldt den sønderjyske weekend 3.-4. oktober.

Når museet er lukket, er der fri adgang

Torsdag 12. marts lukkede Den Gamle By som følge af de påbud, statsministeren havde givet dagen inden for at begrænse smitten fra den grasserende coronaepidemi.

Nå ja, lukkede og lukkede! Det er nemlig sådan, at når Den Gamle By er lukket som museum, slår vi normalt dørene op, så alle interesserede kan gå en tur i det enestående bymiljø. Det gjorde vi også fra torsdag 12. marts, og det benyttede mange sig af. Men naturligvis uden billetsalg, butikker, udstillinger, restaurant og de aktører, som Den Gamle By er så kendt for.

En medarbejder fik den idé at sætte et skilt op med velkomst til de mange, der gik en gratis tur, med en opfordring til at give en

Dansk Plakatmuseum indsamler corona-plakater. Blandt de mange plakater er denne fra Restaurant Mefisto i Aarhus, der på en sjov og anderledes måde minder os om at holde afstand. Plakaten er lavet af Hans Henrik Ruus.

skærv via MobilePay. Mange bakkede op. Det er vi taknemmelige for.

Den Gamle By var lukket som museum i to en halv måned. Det eneste, der skete, var, at vi markerede to vigtige begivenheder. Nemlig Hendes Majestæt Dronningens 80-års fødselsdag 16. april og 75-året for Danmarks befrielse 5. maj, hvor vi flagede ved Hovedindgangen, på Toldboden, hos Frøken Wahlstrøm, ved Huset i Havnegade og i Anlægget. Da Den Gamle By atter åbnede som museum mandag 25. maj, besluttede vi, at der herefter skulle flages hver dag.

Den Gamle By som den røde tråd i ny bog

På selve samfundets store lukkedag 12. marts udkom bogen "Museer for folk" som et bind i Aarhus Universitetsforlags serie "100 Danmarkshistorier". "Museer for folk" er skrevet af museumsdirektør Thomas Bloch Ravn, som fletter Den Gamle Bys historie sammen med udviklingen af de danske museer. Fra dengang omkring år 1900, da museerne alene handlede om ting, til nu, hvor stadig flere museer nok så meget fortæller om mennesker og deres vilkår til forskellige tider.

Bogen tager læseren med på en guidet tur gennem de danske kulturmuseers historie – fra kongens kunstkammer i 1600-tallet til nutidens mangfoldige museumslandskab.

Som den første bog i serien "100 Danmarkshistorier" er "Museer for folk" blevet oversat til engelsk under titlen "The Story of Danish Museums".

Bogen er på 100 sider og koster 100 kr. Og den kan, naturligvis, købes i Den Gamle By.

Hvad er Den Gamle Bys DNA?

Ingen vidste, hvor længe Den Gamle By skulle være lukket. Alt var lige med ét blevet usikkert, og ingen anede, hvad fremtiden ville bringe.

Det var baggrunden for, at vi 25. marts på Facebook spurgte: Hvad er det vigtigste ved Den Gamle By? Og vi bad alle, der havde en holdning hertil, give deres besyv med. "Hvad er Den Gamle Bys DNA – det, der gør Den Gamle By til noget helt særligt, og det, der vil mangle, hvis Den Gamle By ikke længere er her."

I alt 251 svarede, og det viste sig, at der er mange favoritter. Men kernen i de mange svar var, at man som gæst i Den Gamle By næ-

sten føler sig som en del af historien. At man bevæger sig gennem flere tidsaldre. At man møder Den Gamle Bys aktører på gaden i boliger og i butikker. Og at alt er lavet med stor omhu.

”Det som imponerer mig allermest, er den omhyggelighed og akkurate, som udvises ned i allermindste detalje. Alt er så gennemført – kærligheden lyser ud af hver en indretning og opstilling,” skrev Margrethe B.

En kommentar fra Karen E. Iød: ”Det er noget helt unikt, at man ikke føler, at man er på et museum. Det føles mere som en tidsrejse på grund af jeres folk i tidens dragter og de forskellige boliger, forretninger og hverv, man kan bevæge sig rundt og se i gaderne. Især de gamle håndværk synes jeg er vigtige [...] En anden ting er duftene [...] Det føles virkelig som om man træder ind i rigtige hjem [...] Det giver en helt speciel oplevelse, at der ikke dufter af støvet museum.”

Erich P. skrev: ”Ingen historiebøger kan fortælle om fortiden som Den Gamle By.” Og Birgitte H.N. fremhævede ”det levende, befolkede museum, der aldrig er bange for at søge nye veje [...] Kombinationen af det gamle museum og nutiden er et stærkt formidlingsgreb.”

”Den Gamle By har stemning, den er unik. Det er som at træde ind i en film, en anden tidsalder. Den Gamle By er levende og består af så mange lag af oplevelser [...] Den Gamle By er en måde at lære levende historie,” skrev Maja M.M.

Flere end 20 nyrenoverede østjyske bygninger - lige fra slotte over betonblokke til familieboliger - er indstillet til stor renoveringspris
side 11-12

DBU efterlyser bedre faciliteter og gerne flere kunstgræsbaner til fodbold ude i kommunerne, hvor anlægsloftet nu er væk
side 23

Århus
TORS DAG
02.04.2020

Stiftstidende

STIFTEN 08 126. årgang nr. 05675 DUC 15 kr. 22,00

Privat indsamling vil redde Den Gamle By fra konkurs
En kvinde fra Silkeborg har startet en indsamling på Facebook til fordel for Den Gamle By - og pengene strømmer ind. side 2

Aarhus Kommune udvider nødpassningen den kommende uge
side 2

Hvorfor leger så mange børn på legepladsen? Bør den ikke lukkes? Nabo undrer sig
side 4

Venstre vil fremrykke udvidelse to steder af E45
side 8

Droner skal bruge nætterne til at finde huller på fjernvarmerør i Aarhus
side 10

side 7
Madspiltsbutikker er fyldt med lækre varer under coronakrisen

Den folkelige opbakning ramte forsiden af Aarhus Stiftstidende og ikke mindst museets hjerte. I alt 1,6 mio kr blev der indsamlet via støttegruppen på Facebook.

”For alle os som vil redde Den Gamle By”

Ønsket om at støtte Den Gamle By greb hurtigt om sig, og 31. marts oprettede silkeborgenserens Winnie Dürr Bang en særlig støtteside på Facebook under overskriften ”For alle os som vil redde Den Gamle By”. På to dage rundede støttesiden 6.000 medlemmer, og over 800 mennesker bidrog på bare to dage med 140.000 kr, som blev indbetalt via banken, via MobilePay eller som ekstra betaling i forbindelse med tegning af årskort.

Der var store beløb og små beløb mellem hinanden. Mange af indbetalingerne blev ledsaget af små rørende hilsner. Her et lille udpluk: ”Jeg elsker Den Gamle By – Fra en trofast bruger – Længe leve Den Gamle By – Til et fantastisk museum – Håber ikke I lukker – En håndsrekning – Lidt fra Høng, Vestsjælland – En fynbo, der er meget glad for Den Gamle By – Fortsæt det gode arbejde – Vi ses på den anden side – Tak fordi I kæmper – Fra en fan i Nuuk – Red Den Gamle By – I skal bevares – Vi elsker jer – Hold ud – Danmarks bedste museum SKAL overleve – Fordi vi elsker Den Gamle By – Fra Sydfyn – Kærlighed fra København – Med hilsen fra en københavnersnude – Frida på 11 og Karla på 7 donerer deres tjente æggepenge – En ti’er fra hvert barn – Jeg har ikke mange penge, men de går til et godt formål – Intet Aarhus uden Den Gamle By – Tak for gode oplevelser – Donation til vores by”.

Ønsket om at støtte voksede. Der blev oprettet auktioner, og børn på villavejene holdt basar med gammelt legetøj for at støtte museet. På en måned nåede antallet af medlemmer af støttegruppen op på næsten 15.000 medlemmer. Og efter to måneder var der i alt indsamlet 1,6 mio kr til Den Gamle By. Heraf tre større, anonyme donationer, to på hver 250.000 kr og en på 100.000 kr.

Digitale gengivelser kan ikke erstatte fysiske besøg

Vi var mange, der blev rørt over den enestående opbakning, moralsk såvel som økonomisk, og også over de mange kloge kommentarer om, hvorfor Den Gamle By er så vigtigt et museum. Det var lærerigt, og vi bringer det med os i arbejdet med at finde frem til den Den Gamle By, der på en eller anden måde kommer ud på den anden side af den enorme samfundskrise.

Under nedlukningen kom der også flere forslag om, at Den Gamle By skulle satse på ren digital formidling ved for eksempel at lave små film og undervise skolebørn via internettet. Det var imidlertid

umuligt, idet vi havde sendt størstedelen af personalet hjem på løn-kompensation, hvilket var den første og vigtigste af de offentlige hjælpepakker, som museet fik glæde af.

Men der er også en anden grund til, at vi valgte ikke at bruge ressourcer på ren digital formidling. Og det er, at en kulturoplevelse som Den Gamle By er både konkret og sanselig og mest givende, når man er flere herom.

En digital Den Gamle By vil i bedste fald være et surrogat og en slags substitut for den ægte vare. Først og fremmest, fordi den digitale oplevelse er endimensional.

En skærm rummer jo kun en lille del af den mangfoldighed, som en kulturoplevelse er i virkeligheden. Nok kan man se, men størrelsesforhold og stoflighed mangler. Nok kan man høre, men i en reduceret og kunstig lyd gengivelse. Og lugten, smagen og ikke mindst dialogen og fællesskabet er totalt fraværende.

Dermed ikke være sagt, at digitale indslag er irrelevante. Som mange vil vide, bruger vi flere digitale greb i historiefortællingen. Men altid kun som støtte eller som en ekstra dimension til den konkrete, sanselige oplevelse.

Gør-det-selv-materiale til skolebesøg på egen hånd

Selv om Den Gamle Bys huse og museer er lukkede, udgør gader, stræder og haver fortsat ét stort udendørs museum. Vi blev opmærksomme på, at vi forholdsvis enkelt kunne hjælpe skolegrupper med at få glæde heraf, hvilket var vigtigt i en tid, hvor klasserne skulle være inddelt i mindre grupper.

Den Gamle By udarbejdede derfor et særligt gør-det-selv materiale om håndværk og skilte, som kan ses og opleves udendørs i museets bymiljø. Materialet blev gjort frit tilgængeligt på Den Gamle Bys hjemmeside, hvor mange klasser hentede det inden besøget. De fik frisk luft og historisk indsigt, samtidig med at de var sammen om oplevelsen.

Undersøgelser har vist, at Den Gamle By er børnenes og de unges favoritmuseum. I 2019 havde museet besøg af næsten 150.000 børn og unge under 18 år. Vi følte derfor en særlig forpligtelse til at stille museet til rådighed for læring i den vanskelige situation, og det var indtrykket, at mange børn og lærere fik glæde af gør-det-selv materialet.

Tømrerformand
Ejvind Maltesen
kunne fejre
25-års jubilæum
i Den Gamle By
27. marts 2020.

Hjemsendelse og hjælpepakker

Det stod hurtigt klart, at epidemien ville få voldsomme økonomiske konsekvenser for samfundet – selvsagt også for museer som Den Gamle By.

Staten og arbejdsmarkedets organisationer forhandlede sig frem til forskellige ordninger. Først gav det mulighed for hjemsendelse af medarbejdere på delvis lønkompensation, og dernæst kom en ordning med kompensation for faste omkostninger. For Den Gamle By og andre museer, hvis indtægter i høj grad stammer fra det besøgende publikum, havde det på alle måder været mere enkelt med en eller anden grad af kompensation for tabte indtægter. Men det var ikke muligt.

I Den Gamle By prioriterede vi ordningen med lønkompensation som den mest relevante for os, mens det viste sig, at vi ikke kunne få glæde af ordningen med kompensation for faste omkostninger, fordi regnskabet for 2019 udviste et underskud.

Den 22. marts sendte Den Gamle By i alt 250 medarbejdere hjem. I tallet indgik både fastansatte og timelønnede. Desuden berørte lukningen og hjemsendelsen også museets godt 300 frivillige. Cir-

ka 50 medarbejdere kunne fortsat arbejde på projekter, som er finansieret af særlige midler, typisk fra fonde. Og endelig skulle cirka 30 sørge for den nødvendige basisdrift af funktioner, der ikke kunne lukkes ned. Den store hjemsendelse kom til at strække sig helt frem til udgangen af august, og Den Gamle By modtog i denne periode i alt 4,7 mio kr i lønkompensation.

Den 14. april kom Salling Fonden og Aarhus Kommune i fællesskab med en lokal hjælpepakke, som har støttet Den Gamle By med 8 mio kr.

Den 18. april blev der indgået aftale om en særlig hjælpepakke for kulturen, der ikke mindst skulle have til formål at "spænde et sikkerhedsnet ud under særligt nødlidende kulturinstitutioner", som der står i aftalen. Det er en model, som vil blive bragt i anvendelse for de kulturinstitutioner, der måtte være decideret konkurs- og lukningstruede. I Den Gamle By håber vi ikke, det kommer til at gå så galt, at det bliver aktuelt, men det er godt at vide, at sikkerhedsnettet er der.

Den 19. juni kom så den såkaldte sommerpakke, der betød, at museet kunne tilbyde halv pris i skolernes sommerferie, mens staten så ville kompensere museet den anden halvdel af entreen. Fra denne pakke har Den Gamle By modtaget 6 mio kr.

Den Gamle By er taknemmelig for opbakningen, som har været af afgørende betydning for museet.

Genåbning

Mandag 25. maj kunne Den Gamle By atter åbne for publikum. Og alt var klart, så museets gæster trygt kunne gå tur i Den Gamle Bys store danmarkshistoriske tidsrejse.

Der var ophængt afskærmning i plexiglas. Det er ikke pænt, men det er vigtigt. Der var hængt masser af spritdispensere op. Det klæder ikke Den Gamle By, men håndhygiejne er vigtig. Og der blev sat hundredvis af skilte op med instruktioner om maksimalt antal gæster i udstillinger og interiører, ligesom skiltene informerede om ensretning i udstillinger.

De to første gæster på genåbningsdagen var fra Aarhus, de to næste var fra Roskilde. De havde ikke været i Den Gamle By i 37 år, men købte et årskort, så de kan dukke op, når de lyster.

Vi spurgte gæsterne om, hvordan de oplevede trygheden under de nye vilkår. Undersøgelsen gennemføres løbende i samarbejde med Top Attraktioner og Epinion. Efter museets tre første åbnings-

Ved dronningens fødselsdag og Danmarks befrielse fejrede Den Gamle By flagene. Siden genåbningen 25. maj er de blevet hejst alle dage.

dage fik vi de foreløbige resultater, og Den Gamle By fik topkarakter for sin håndtering af åbningen, så risikoen for spredning af corona mindskes mest muligt.

Ydermere var der stor tilfredshed med muligheden for at holde afstand til andre gæster, for rengøringen, for personalets håndtering af de gældende retningslinjer og for muligheden for at besøge Den Gamle Bys spisesteder under trygge former. Cirka 10 pct af gæsterne deltog i undersøgelsen, som fortsatte sommeren igennem.

Mød Den Gamle Bys eksperter

Krisen betød, at Den Gamle By måtte aflyse og udsætte flere initiativer, der var planlagt for at øge publikumsinteressen. I vores søgen efter en fornuftig erstatning opstod tanken om, at Den Gamle By kunne "løfte sig selv op ved håret" ved at bringe nogle af museets allerstærkeste interne kompetencer i spil til glæde for publikum.

Alle hverdage hen over sommeren og efteråret har Den Gamle Bys håndværkere derfor holdt åbent hus, så museets gæster kunne se arbejdet blive udført og få en snak med en erfaren fagmand. Malerne viste for eksempel, hvordan fagfolk reparerer gamle vindu-

er. Murerne inviterede til at følge lægningen af gulvtegl. I smedjen blev der lavet håndsmedet rækværk. Hjulmageren fremstillede hjul til trækvogne og kærre. Og bødkeren lavede kar, dritler og spande. Tilbuddet skiftede fra uge til uge, alt efter hvad håndværkerne arbejdede med.

I skolernes sommerferie fortalte andre af museets eksperter hver dag en særlig historie, hvor gæsterne også havde mulighed for at stille spørgsmål. Gæsterne kunne således møde museumsdirektøren, der fortalte om arbejdet med at genopføre Møntmestergården. Eller vicedirektøren, der fortalte om øllets kulturhistorie i Danmark og den næste uge om, hvordan Den Gamle By lavede 1927-kvarteret og 1974-kvarteret. Eller overinspektøren, der bød indenfor i Møllesalen, hvor han berettede om salens særlige Aarhus-historie og om grundlæggelsen af Den Gamle By. Eller, i den sidste uge, bygningschefen, der fortalte om pavillonen fra Landsudstillingen 1909 og om Den Gamle Bys kommende hovedindgang.

Rekordsommer

I de første uger efter genåbningen gik det trægt med besøgstallet,

Kø med afstand
og ventetid til
besøg i Tårnbor
i 1974-kvarteret.

som lå på mellem 30 og 40 pct af normalen. I slutningen af juni nærmede det sig 50 pct, og en uge inde i skolesommerferien steg det yderligere og nåede helt op på 150 pct over normalen i de uger midt i juli, hvor det gik allerbedst.

I juli måned besøgte i alt 112.000 gæster Den Gamle By, mens en normal juli typisk ligger omkring 80.000. Og hold op, hvor var det en rar oplevelse at kunne konstatere, at publikum gerne ville besøge Den Gamle By. Vi var også glade for, at Den Gamle By er så rummelig både indendørs og udendørs, så der var plads nok.

Vi har analyseret baggrunden for succesen, og der er flere årsager til den store fremgang. Den vigtigste faktor er utvivlsomt den såkaldte sommerpakke, som et flertal i Folketinget 19. juni blev enige om. For Den Gamle By betød sommerpakken, at vi kunne tilbyde publikum halv pris i de uger, hvor skolerne holdt sommerferie. Staten ville så kompensere den anden halvdel af entreen.

Når vi spurgte vores gæster, viste det sig, at næsten alle havde hørt om ordningen, men kun en mindre del tilkendegav, at det havde indflydelse på deres besøg. Vi er dog af den overbevisning, at ordningen var med til at kickstarte det, der skulle vise sig at blive en rekordsommer.

Af andre faktorer bør nævnes, at mange danskere ikke bare holdt deres ferie i Danmark, men også havde fået øget interesse for at udforske deres egen kultur. Og så var der vejret, som med temperaturer på under 20 grader og ”byger der går og kommer” var mere museumsvejr end sommervejr. Da hedebølgen kom i begyndelsen af august, faldt besøgstallet da også markant.

Lærerens lopper og Den Gamle Bys spritter

Vi måtte konstatere, at der, som tiden gik, blev flere, der glemte coronatidens gode normer, og på de dage, hvor besøgstallet toppede, fik vi også enkelte henvendelser fra gæster, som fandt tætheden for høj.

Vi slog derfor gækken løs og tog andre informationsmidler i brug end myndighedernes autoriserede blå skilte, som havde været tilstrækkelige i den første tid.

Således advarede overlærer Berg Den Gamle Bys gæster mod den loppeplage, som de hjemvendte soldater havde med fra krigen 1864. Lopperne kan springe op til en meter fra en person til den næste. ”Hold afstand,” formanede overlærer Berg derfor og viste med sin stok, hvor meget en meter er. Overlæreren havde iført sig

"Hold afstand,"
formaner over-
lærer Berg og
viser med sin
stok, at lopper
kan springe op
til en meter fra
person til per-
son.

sine fedtlæderstøvler, så "skidtet" ville have svært ved at kravle op ad benene. Han roste også besøgende herrer for at have undladt at tage "lange benklæder" på og damerne for at have smidt "skørterne" – selv om han naturligvis ikke mente, at det levede op til tidens moral. Men hvad gør man ikke for at komme af med skidtet, sagde overlæreren.

Den Gamle By lancerede også ansættelsen af en "spritte", nemlig en særlig dedikeret medarbejder i rengøringen, som dagen igennem tørrer kontaktflader af. Ikke mindst i juli måned var der gang i spritten. Museet har opsat cirka 110 spritdispensere, og i juli blev der brugt i alt 434 liter håndsprit, hvilket svarer til 14 liter om dagen. Derudover ansattes i de mest besøgte uger personale til mundtligt at bede gæsterne passe på sig selv og hinanden.

Økonomisk orden i eget hus

Trods den gode sommer har coronakrisen givet Den Gamle Bys økonomi et enormt skud for boven. Det forstærkes af epidemiens genopblussen, som i eftersommeren har reduceret både besøgstal og indtjening til omkring 60 pct af normalen. Det er ikke nogen hemmelighed, at vi frygter, hvordan det vil gå i de seks uger omkring jul, der er Den Gamle Bys absolutte højsæson.

Umiddelbart efter at krisen satte ind i marts, gennemførte vi en række besparelser. Al ikke presserende bygningsvedligeholdelse blev stillet i bero. Stort set al hjemtagelse af museumsgenstande blev stoppet. Projekter og samarbejder blev droppet kraftigt ned, mange endda aflyst. Og museets ledelse gik ned i løn i en periode.

Men ét er 2020, noget andet er årene, der kommer. Som et museum, hvis økonomi kun i begrænset omfang hviler på offentlige midler, er Den Gamle By nødt til at skabe økonomisk orden i eget hus. Museet må agere langsigtet. For nok er der hjælpepakker i 2020, men det er der næppe næste år – eller derefter. Derfor var det nødvendigt at skære ned i håb om, at Den Gamle By kan blive økonomisk bæredygtig i årene fremover.

Køkkenpigen i gang med at plukke en gås en weekend i november, hvor forberedelserne til jul gik i gang med slagtning, bagning og ølbrygning.

Afskedigelser

Der blev udarbejdet en prognose, der sagde, at Den Gamle By i 2021 ville opleve en tilbagegang på cirka 35 pct i besøgstal og -indtægter. Altså fra 525.000 til 340.000 gæster. Trods de gennemførte besparelser var der derfor ingen vej uden om afskedigelser. For i en virksomhed, der er så løntung som Den Gamle By, er afskedigelser det eneste, der virkelig batter noget for økonomien.

Derfor varslede Den Gamle By 17. august en reduktion, som ville berøre op til 40 ud af museets i alt 187 fastansatte medarbejdere. Efter en konstruktiv forhandling og stor fleksibilitet fra mange medarbejders side endte det med, at antallet af afskedigede i stedet blev 28, hvilket blev meddelt 25. august.

Besættelsesmuseet

Det var en slags lys i mørket, at en totalrenoveret udgave af Besættelsesmuseet 27. august kunne slå dørene op for publikum. Besættelsesmuseet har til huse i Aarhus' tidligere rådhus og politistation, som under krigen fungerede som hovedkvarter for det tyske sikker-

øl med historie er en ny serie af øl. Opskrifterne er udviklet af Den Gamle Bys bryggerlaug og omsat til industrielt bryg af Thisted Bryghus. I år lanceredes samarbejdet med en mørk øl, en bock og en julebryg.

hedspoliti Gestapo. Besættelsesmuseet er i dag en afdeling under Den Gamle By.

Skønt det nu er 80 år siden, at det nazistiske Tyskland besatte Danmark, og kun ganske få mennesker har personlige erindringer fra dengang, er besættelsestiden fortsat en epoke, der påkalder sig stor interesse. Ikke mindst fordi perioden rummer svære etiske dilemmaer, som stadig er relevante.

Det nye museum baserer sig på ny forskningsbaseret viden, som gør museet i stand til at fortælle stærke og hidtil ukendte historier og samtidig tegne et langt mere nuanceret billede af tiden, end man tidligere har gjort.

Udstillingens hovedgreb er indlevelse og identifikation i form af det legitimationskort, som alle gæster får udleveret efter køb af billet. Med det i hånden kan gæsten følge en af i alt 20 personers historie. Alle fiktive, men konstrueret på grundlag af righoldigt kildemateriale.

Udstillingen begynder lige på og hårdt i to af de originale celler fra dengang. I den første bliver gæsten stillet over for en af Gestapos forhørsledere, og i den næste celle ser man en mand, der ligger radbrækket efter en tur hos bødlerne. Det er i størrelsesforholdet 1:1 og med lydscenarier, så det opleves som både realistisk og tæt på.

Derpå besøger man familien Hansens lejlighed, hvor radioen spiller tidens toner. Der er vareknaphed, rationering og mørklægning. Lejligheden er indrettet med køkken og dagligstue, og gæsterne er velkomne til at åbne skuffer og skabe og se, hvad de her finder.

Et særligt afsnit er helliget tyskerne i Aarhus. Afsnittet fortæller om de 600.000 soldater, der rejste gennem byen under krigen. På fem skærme fortæller tyske soldater og en tysk flygtning om krigen og livet i Aarhus set fra besættelsesmagtens synsvinkel.

Det sidste større afsnit bærer titlen "Helte og skurke?", hvor den besøgendes forestillinger om godt og ondt bliver udfordret. Gennem en række portrætter fortælles om aarhusianere, der valgte side og enten blev frihedskæmpere eller gik i tysk tjeneste.

Den særligt interesserede kan fordybe sig i det store overblik over krigen 1939-1945, som den forløb i Aarhus, Danmark og på verdensplan, ligesom man kan se nærmere på våben, rationeringsmærker, uniformer, naziregalier og en original dragt fra koncentrationslejren Neuengamme.

Den samlede pris for projektet er henved 12 mio kr, hvoraf Norda-fonden har ydet 8,4 mio kr i støtte. Aarhus Kommune har støttet projektet med 1,6 mio kr til renoveringen af bygningen, som tilhører kommunen.

Museet blev åbnet af direktør for Nordea-fonden Henrik Lehmann-Andersen, der sekunderet af tidligere Aarhusborgmester Thorkild Simonsen klippede snoren ved et særligt arrangement.

Gæstgivergården

At Den Gamle By i august kunne åbne et splinternyt centralkøkken og en række nye restaurantfaciliteter, var også med til at give os tro på fremtiden.

Museets køkkenkapacitet har i mange år været helt utilstrækkelig. Det samme gælder antallet af indendørs siddepladser. Og i Den Gamle Bys højsæsoner har vi simpelthen ikke kunnet servicere vores gæster på det niveau, vi ønskede.

Det var derfor et løft af dimensioner, da det nye spisested, Gæstgivergården, åbnede efter sommerferien med 280 indendørs siddepladser. Antallet af udendørs pladser er nu 140, og når de sidste gårdrum bliver helt færdige til næste år, vil der i alt være omkring 350 udendørs siddepladser. Det er godt og vel en fordobling af de indendørs siddepladser og en tredobling af den udendørs kapacitet. Udvidelsen kommer oven i de senere års tilføjelser af Winekes Kælder, konditoriet Café Bonnicks og Laugssalen – og indretning af anretterkøkken i både Bendtsens Pakhus og Hobrohuset.

Det er imidlertid den nye køkkenbygning, som gør den helt store forskel. Bygningen er tegnet af Den Gamle Bys bygningschef Niels Meyer, og udefra fremtræder den som et pakhús fra 1800-årene. Indenfor er man imidlertid ikke i tvivl om, at man befinder sig i nutiden. Hvide fliser, rustfrit stål og alt i moderne køkkenmaskiner vidner om, at der her laves mad i effektive og hygiejniske rammer. Gæsterne kan kigge ind og se kokkene fremstille maden – naturligvis helt fra bunden. Fra centralkøkkenet forsynes også alle Den Gamle Bys decentrale køkkener.

Gæstgivergården består af i alt syv forskellige publikumsområder, der hver har deres særlige identitet. Først for ligger den afdeling, vi nu kalder De gamle stuer. Det er de lokaler, der udgjorde serveringsrummene i det tidligere Simonsens Have. Indretningen signalerer tiden omkring 1900 og er i skønvirkestil med paneler, tapeter, ferniserede gulve og borde og stole i mørkt egetræ. På væggene kan gæsterne studere ældre stik med motiver fra købstæder over hele Danmark. Dernæst kommer Pejsestuen, som er et lyst, højloftet lokale med synlige bjælker. Stilen er klassisk moderne a la 1950'erne med hvide vægge og gulv i gule teglsten. Stolene er Weg-

Gæstgivergården er Den Gamle Bys nye restaurant, og den nye køkkenbygning fremtræder som et pakhús fra 1800-årene.

ners albuestol i lyst egetræ med valnøddefarvet læder og matchende borde i lyst egetræ. Møblementet er doneret af en privatperson, der ønsker at være anonym.

Går man gennem den store køkkenbygning, kommer man til Hestestalden, hvor der indtil 2018 var værksted for Den Gamle Bys tømrere. Det store lokale har synlige trækonstruktioner og murstensgulve i sildebensmønster og kan rumme op til 140 spisende gæster. Det kan også opdeles i to separate lokaler. Uden for højsæsonerne kan der holdes bryllupper, konfirmationer, møder og konferencemiddage. Møblementet, der er doneret af en anonym fond, er i moderne dansk design fra Arne Jacobsens Grand Prixserie, hvor stolene er i lyst egefiner med brun læderpolstring og med tilhørende borde i lyst egetræ.

Det fjerde indendørs lokale er Madam Blå, som ikke er væsentligt ændret, men blot har gennemgået en grundig oppudsning.

Udendørs er der tre gårdtrum med hver deres identitet. Den nyindrettede gårdhave fra det gamle traktørsted åbenede for publikum i august. Og til næste år vil publikum også kunne besøge de to afsnit Gårdspladsen og Pergolahaven i området, der tidligere fungerede som tømrerplads.

Køkkenchefen har iført sig waders og er hoppet i åen efter brøndkarse.

Byggeprojektet omkring Gæstgivergården har den væsentlige sidegevinst, at fem bygninger er blevet gennemgribende istandsat. Dels de to bygninger, som tidligere har huset restauranten, dels de tre staldbygninger, som hører til Aarhus Møllekomplekset.

Reberbanen, som i en årrække har været nedpakket, bliver nu genopført som led i færdiggørelsen af de nye restaurantfaciliteter. I 2021 vil bygningen være genrejst og nyistandsat og medvirke til at give den rette indramning af gårdrummet bag Aarhus Mølle, der nu er en del af Gæstgivergården.

De nye rammer og faciliteter er primært finansieret af henlagte arvemidler og overskud. Det er forhåbningen, at Gæstgivergården i de kommende år vil give Den Gamle By væsentlige indtægter, som kan medvirke til at finansiere museets drift.

Moderne bykvarter og ny hovedindgang

Også færdiggørelsen af det moderne bykvarter og den hermed sammenhængende nye hovedindgang vil være af stor betydning for fremtidens Den Gamle By. Projektet er i sin helhed finansieret af A.P. Møller Fonden.

Arbejdet med at færdiggøre huse og butikker i det moderne bykvarter er fortsat, så Den Gamle By i foråret 2022 vil kunne åbne Sønderbrogade som "gågaden" og dermed afslutte 1974-delen. Dernæst kommer turen til 2014-gaden, Dronning Margrethes Gade, hvoraf den ene side vil udgøres af den nye hovedindgang, som på Den Gamle By-siden vil fremstå som en hel lille butiksgade.

I 2018 vandt CUBO arkitektkonkurrencen om den nye hovedindgang. Siden da har arkitekterne arbejdet med projekteringen i samarbejde med ingeniørfirmaet Oluf Jørgensen A/S og Den Gamle By. Arbejdet er derpå udbudt i licitation, der er indkommet priser, og i skrivende stund arbejdes der på at få økonomien til at falde endeligt på plads.

Parallelt hermed er der udarbejdet lokalplan for området. Planen har været i offentlig høring, hvor der ikke kom indsigelser. Det er derfor forventningen, at godkendelse vil ske i Aarhus Byråd i løbet af efteråret.

Derpå forventes arbejdet at kunne gå i gang, så den nye hovedindgang fra efteråret 2022 både vil synliggøre Den Gamle By i det aarhusianske bybillede og give en markant forbedring af parkering, tilgængelighed og service for museets publikum.

Kommende års temaarrangementer

Forårets lukning og det halve år, hvor størstedelen af personalet måtte hjemsendes, betød aflysninger af flere arrangementer, som vi i stedet håber at kunne gennemføre i 2021.

Det gælder den satsning på at vise påskens historie, som skulle have haft premiere i april, men hvor premieren udsættes til påsken 2021. Og det gælder sommerhalvårets særlige tema, der med smagsprøver, udstillinger og aktører skulle vise kaffens historie i Danmark, fra den sorte drik kom til landet i 1600-tallet og frem til i dag. Dette temaarrangement skydes også til 2021. Kaffeprojektet er støttet af midler fra CAC Fonden.

Godt håndværk er temaet for året 2022. Projektet er blevet til i tæt samarbejde med Dansk Industri og Håndværks Medaljefond i

Østjylland, og formålet er at højne de praktiske fags anseelse. Godt håndværk realiseres med støtte fra Aage og Johanne Louis-Hansens Fond.

Endelig arbejdes med et særligt madtema, som vil blive til i et samarbejde med flere nordiske museer og en række østjyske virksomheder inden for fødevareområdet.

Ud over de store temaarrangementer vil der til stadighed være særlige tilbud som Legedage, Have- og håndværksdage, 70'er-weekends, Allehelgen, Mortens Aften, Bent J Dag – og nye vil sikkert komme til.

Paradoks

De senere års mange nyskabelser i Den Gamle By beror først og fremmest på substantielle donationer fra generøse fonde. Det har givet museet markant flere gæster og øget egenindtjeningen tilsvarende.

Sammen med tilskud fra stat og kommune er egenindtjeningen med til at sikre en drift på et niveau, der gør museet attraktivt for det store og brede publikum, som er Den Gamle Bys. De senere år har indtægterne fra publikum således andraget mere end det dobbelte af, hvad det offentlige giver til driften.

Det er derfor både logisk og paradoksalt, at et populært museum som Den Gamle By bliver ramt ekstra hårdt af coronakrisen, og vi må desværre konstatere, at den store egenindtjening, som vi er stolte af, og som vi har fået så megen ros for, i en situation som denne er gået hen og blevet museets akilleshæl.

Stærkere motor for indtjening

Krisen aktualiserer også, at vi skal blive bedre til selv at tjene flere penge for at kunne drive Den Gamle By, så museet fortsat vil være attraktivt for publikum. Ikke blot i den forstand, at museet er nødt til at øge sin egenindtjening, men også ved at der skabes andre indtægtskilder end de hidtidige, som består af entré fra museets gæster kombineret med den herved skabte omsætning i butikker og spisesteder.

Det er baggrunden for, at vi arbejder på at skabe en stærkere motor for indtjening. I første omgang opretter vi en salgsafdeling, der skal sikre, at Den Gamle Bys nyttilkomne møde- og restaurantfaciliteter bliver bragt i spil til glæde for både private fester og møder og konferencer, og samtidig skal sikre museet et ekstra økonomisk

ben at stå på. For at komme i gang flyttede vi interne ressourcer til området, og med generøs støtte fra CAC Fonden kan vi nu gå i gang med at opbygge en professionel organisation på området.

I et videre perspektiv arbejdes der også med at identificere kompetencer i Den Gamle By, som kan gøres salgbare og bidrage til den egenindtjening, der skal sikre driften af museet. Og endelig overvejes det, hvordan den enorme opbakning, som Den Gamle By oplevede under lukningen i foråret, kan omsættes til økonomisk støtte.

Om 10, 20 og 30 år

I Den Gamle By er vi bevidste om, at vi må øge museets egen indtjening. Men samtidig har den enorme samfundskrise tydeliggjort et behov for, at det offentlige tager større ansvar for driften af et museum af Den Gamle Bys kaliber. En styrkelse af både det offentlige engagement og af museets egen indtjening er af afgørende betydning for, at der også om 10, 20 og 30 år vil være en attraktiv, fagligt stærk og økonomisk bæredygtig Den Gamle By til glæde for det store og brede publikum, som her får en både dyb og lettilgængelig forståelse for, hvad det vil sige at høre hjemme i Danmark.

A difficult time – and points of light

Up until the time of writing at the beginning of October, 2020 has been an extraordinarily hard year for Den Gamle By, and the future still seems uncertain. But there are also rays of hope.

First the accounts for 2019 showed a deficit that was painful. Then the Corona crisis laid Den Gamle By waste and removed much of the public revenue on which the museum is so dependent. Then came stimulus packages and support from many sides, but despite this there will undoubtedly be a severe financial setback the extent of which we do not yet quite know – not least because another wave of the epidemic threatens Denmark with a new setback.

However during the crisis Den Gamle By has also experienced unique support from many sides, and we have succeeded in moving forward with important development projects. In August we opened a new, renewed Occupation Museum, and in October the new restaurant 'Gæstgivergården' opened. This gives us hope that Den Gamle By will make it through the crisis – in one way or another.